Valiokunnan mietintö UaVM 10/2026 vp─ K 7/2026 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2025

JOHDANTO

Vireilletulo

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2025 (K 7/2026 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- kansainvälisten suhteiden erityisasiantuntija Anna Kiiskinen, Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta
- puheenjohtaja Ville Väyrynen, Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta käsitteli Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintaa vuonna 2025 saatuaan käsiteltäväksi valtuuskunnan toimintakertomuksen (K7/2026 vp). Kokonaiskuvan saamiseksi valiokunta kuuli samassa yhteydessä asiantuntijoita liittyen hallitustenvälisen pohjoismaisen yhteistyön eli Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaan samana vuonna.

Ruotsi toimi kertomusvuonna Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana. Ruotsin puheenjohtajuusohjelman keskeisiä teemoja olivat pohjoismainen yhteenkuuluvuus, pohjoismaisuuden arjen hyödyt sekä rajaesteiden poistaminen. Vuoden 2026 puheenjohtajana toimivat Suomi ja Ahvenanmaa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajina toimivat vuonna 2025 Suomi ja Ahvenanmaa. Puheenjohtajuusohjelman painopisteitä olivat lasten ja nuorten hyvinvointi, yhteiskuntaturvallisuus, mukaan lukien varautuminen ja resilienssi sekä Pohjoismaiden yhtenäisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen.

Euroopan edelleen heikentynyt turvallisuusympäristö, erityisesti Venäjän laittoman hyökkäyssodan jatkuminen Ukrainassa sekä sen muuhun Eurooppaan kohdistamat vihamieliset toimet ja globaalin kiinnostuksen kasvu arktisiin kysymyksiin vaikuttavat Pohjolan tilanteeseen keskeisesti. Valiokunta painottaa turvallisuusympäristön muutoksen korostavan pohjoismaisen

yhteistyön merkitystä. Kaikkien pohjoismaiden kuuluessa Natoon on Pohjolasta muodostunut aiempaa integroituneempi turvallisuuspoliittinen kokonaisuus.

Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että Pohjoismaiden neuvosto on toistuvasti tuominnut Venäjän laittoman hyökkäyssodan Ukrainaan jyrkästi ja että Ukrainan tukeminen oli kertomusvuonna vahvasti Pohjoismaiden neuvoston asialistalla. Valiokunta pitää niin ikään myönteisenä saatua selvitystä neuvoston tiiviistä yhteyksistä ukrainalaisiin parlamentaarikkoihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että Pohjoismaiden neuvosto jatkaa Ukrainan tukemista sekä demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien puolustamista kansainvälisessä toiminnassaan. Pohjoismaiden neuvoston aktiiviset yhteydet Baltian maiden, Itämeren alueen parlamentaaristen toimijoiden, Euroopan neuvoston sekä arktisen alueen yhteistyöelinten kanssa tukevat tätä tavoitetta.

Valiokunta korostaa aiempien vuosien tapaan, että rajaesteiden poistamisella on konkreettinen merkitys kansalaisten ja yritysten arjessa sekä Pohjoismaiden tavoitteen toteutumisessa maailman integroituneimpana alueena. Muuttuneessa turvallisuusympäristössä rajaesteiden poistamisella on lisäksi aiempaa selvempi yhteys yhteiskuntien kriisinkestävyyteen ja huoltovarmuuteen. Rajat ylittävien järjestelmien ja toimintamallien on toimittava myös häiriö- ja kriisitilanteissa. Kertomuksesta käy ilmi, että kansalaiset ja yritykset kohtaavat edelleen lainsäädännöllisiä, hallinnollisia ja teknisiä esteitä liikkuessaan ja toimiessaan Pohjoismaiden välillä. Haasteita liittyy muun muassa verotukseen, digitaaliseen tunnistautumiseen, terveydenhuollon tietojenvaihtoon, lääkkeiden saatavuuteen sekä rajatyöntekijöiden asemaan. Valiokunta pitää tärkeänä rajaesteiden poistamiseen tähtäävän työn jatkoa ja toteaa sen olevan keskeinen osa Pohjoismaiden neuvoston hyväksymää vapaan liikkuvuuden strategiaa vuosille 2026—2030.

Kertomusvuoden aikana turvallisuutta tarkasteltiin Pohjoismaiden neuvostossa laaja-alaisesti kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Yhteisen varautumisen, huoltovarmuuden, kyberturvallisuuden ja kriittisen infrastruktuurin suojaamisen ohella esillä olivat yhteiskuntien kriisinkestävyys ja kyky vastata erilaisiin häiriö- ja kriisitilanteisiin. Valiokunta pitää erinomaisena sitä, että pohjoismainen kokonaisturvallisuus on valittu Suomen 2026 puheenjohtajakauden pääteemaksi. Saadun selvityksen mukaan turvallisuutta tarkastellaan Suomen puheenjohtajakaudella yhteiskunnan eri sektoreita yhdistävänä kokonaisuutena, ja tavoitteena on myös yhteispohjoismaisen kokonaisturvallisuuden vision edistäminen. Valiokunta toteaa, että pohjoismaiden turvallisuuden kannalta on tärkeää vahvistaa sotilaallisen puolustuksen lisäksi yhteiskuntien toimintakykyä, siviilivalmiutta, huoltovarmuutta sekä kriittisten yhteiskunnallisten toimintojen jatkuvuutta. Suomella on oman kokonaisturvallisuusmallin myötä paljon annettavaa.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös Pohjoismaiden logististen yhteyksien ja sotilaallisen liikkuvuuden kasvaneeseen merkitykseen. Pohjois-Atlantin, arktisen alueen ja Itämeren turvallisuus muodostavat yhä selvemmin toisiinsa liittyvän kokonaisuuden. Toimivat rajat ylittävät liikenne- ja logistiikkayhteydet tukevat paitsi maiden taloudellista integraatiota myös huoltovarmuutta, varautumista ja puolustuskykyä.

Pohjoismaiden neuvosto hyväksyi yksimielisesti vuonna 2024 suosituksen Helsingin sopimuksen uudistamisesta. Suositus toimitettiin tämän jälkeen Pohjoismaiden hallitusten käsiteltäväksi. Pohjoismaisten itsehallintoalueiden (Ahvenanmaa, Färsaaret, Grönlanti) osallistumisen vahvistaminen pohjoismaiseen yhteistyöhön on ollut tämän keskustelun keskiössä. Lisäksi on katsottu, että sopimus tulisi saattaa vastaamaan nykyisen yhteistyön tarpeita muun muassa turvallisuus- ja puolustuspolitiikan, varautumisen, yhteiskuntaturvallisuuden ja rajaesteiden osalta.

Valiokunta sai selvityksen Pohjoismaiden ministerineuvoston alla käynnissä olevasta työstä Helsingin sopimukseen liittyen. Valiokunta pitää tärkeänä, että työssä Helsingin sopimuksen uudistamiseksi löydettäisiin ratkaisu, joka tukisi ja vahvistaisi pohjoismaisen yhteistyön sujuvuutta sekä Pohjolan yhtenäisyyttä nykyisessä turvallisuuspoliittisessa toimintaympäristössä. Itsehallintoalueet ovat tärkeä osa pohjoismaiden neuvoston työtä. Valiokunta pitää tärkeänä ratkaisun löytymistä siten, että itsehallintoalueiden käytännön osallistuminen pohjoismaisessa yhteistyössä voi vahvistua.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös arktisen alueen globaalin merkityksen kasvuun sekä viime aikoina käytyyn kansainväliseen keskusteluun Grönlannin asemasta. Arktisen alueen strategisen merkityksen kasvu korostaa pohjoismaisen yhteistyön tarvetta. Valiokunta pitää tärkeänä Grönlannin ja Tanskan oikeutta päättää Grönlantia koskevista kysymyksistä.

Pohjoismainen yhteistyö on muuttuneessa kansainvälisessä toimintaympäristössä Suomelle entistä tärkeämpää. Valiokunta pitää olennaisena, että yhteistyössä säilytetään sen perinteiset vahvuudet — kansalaisten vapaa liikkuvuus, käytännönläheinen yhteistyö ja yhteisiin arvoihin perustuva vahva keskinäinen luottamus — ja samalla kyetään vastaamaan turvallisuusympäristön muutoksen mukanaan tuomiin uusiin tarpeisiin. Suomen vuoden 2026 puheenjohtajuus tarjoaa tähän erityisen mahdollisuuden.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 7/2026 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Valiokunnan mietintö UaVM 10/2026 vp

Helsingissä 25.9.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Sofia Vikman kok
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Tytti Tuppurainen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Savola